

דיני ליל פסח ועוד דיני פסח - שיעור 306

I. לחנוך הקטן במצות ליל הסדר

(א) **מצה - עיין בסוכה (מ"ג):** קטן היודע לאכול כזית צלי שוחטים עליו קרבן פסח משום חינוך (רש"י) ומ"מ אפילו אם יש מצוה קצת באכילת חצי שיעור מהמצה מ"מ א"צ לחנכו עד שיאכל כזית שלם בכדי אכילת פרס דילמא אתי למיסרך (מהרי"ל דיסקין סינוך ישראל ק"ס) וגם האב לא יאמר לבנו לברך על מצה או מרור אם הוא לאו בר הבנה (ס"ט) וע"ע בשער הציון (תרי"ח - סקל"ו) בענין נתינת לולכו לקטן דמצות חינוך הוא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה ולכן ה"ה בנ"ד נותנים לקטנים מצה לאכול בלא פקפוק אפילו חצי שיעור שלא בכדי אכילת פרס ויכול ג"כ לברך ועיין בחינוך הבנים (כ"ג - ע"ג)

(ב) **מותר ליתן להתינוקות שרוצים לאכול קודם התחלת הסדר** אבל מצת מצוה אין להאכילם אם הם בני חינוך (שו"ע הרב תע"ג - כ"ג) ואם הקטן אינו יכול לעמוד עד זמן אכילת מצה צריך לעוררו או לתת לו מצה ומרור ואפיקומן וד' כוסות קודם שישן כך שמעתי מרב מנשה קליין

(ג) **מרור - אפשר ליתן לקטן פחות מכשיעור** די"א שחולה או נשים שאינן יכולין לאכול כזית מרור שיאכלו פחות מכשיעור וזה תלוי בהנ"ל אם יש לחנוך בניו בדבר שהוא בדיעבד וע"ע במהרי"ל דיסקין (ה"ל)

(ד) **ד' כוסות - קטן שהוא בר חינוך מחויבים ליתן לו כוס שמחזיק רביעית יין** והוא צריך לשתות כמלא לוגמיו ידיה שהוא חצי אנץ (קול דודי) אבל יש מקילים (מ"ב תע"ג - סקמ"ו ושער הציון סק"ס) שאינו לעיכובו וכ"כ הערוך השלחן (סקט"ו) ועיין בפסחים (ק"ח) מחלוקת ת"ק ורבי יהודה והרשב"ם והר"ן והגר"ז והפר"ח

(ה) **סיפור יציאת מצרים - בכמה משפחות מתקבצים כל המשפחה כולה לסבא** והוא מדריך את הסדר אמנם בעצם מצות הלילה הוא דהגדת לבניך ולא לבני בניך ולכן שידקדק האב בעצמו לקיים מצות סיפור יציאת מצרים לבניו ולא יסמוך על הסבא אפילו אם הוא שלוחו דמצוה בו יותר מבשלוחו (תשובות והנהגות 3 - ר"י) והבנות י"א שנשים בכלל פטורות מסיפור יצי"מ (מנחת חינוך מוס"כ ח"א) ממילא שאינן צריכות לומר ההגדה ואף שלא קי"ל כוותיהו אולי עכ"פ יש להקל קצת בחינוך בנותיו (חינוך ישראל זף ק"ס) וע"ע בערוך השלחן (תע"ג - ט"ו) שצריך לחנכם ג"כ שעיקר האמונה תלוי ביציאת מצרים

(ו) **הסיבה - עיין בספר מועדים וזמנים (ג - ר"ז)** דלא מצא הדין מבואר מ"מ סתם שצריך לחנכם ולכתחילה להסב ע"ג כרים ולא לעיכובה (קול דודי) ומה נקרא הסיבה עיין ספר לקט היושר תלמידו של התה"ד דמהפך ראשו לצד שמאל מעט וכעין זה כתב המ"ב (סק"ז) ובספר פניני הקהלות יעקב השיב שכל אחד יעשה כמנהג אבותיו אם מנהגו שצריך הסיבת גופו כן יעשה והאג"מ ורב יעקב קמינצקי נהגו הסיבת גופם ורב ברוין שכב לגמרי

II. ליל הסדר לחולה שאין בו סכנה או זקן שקשה עליהם המצות

(א) **מצה - חולה זקן שאינם יכולים ללעוס המצה** או שקשה ללעוס בכדי אכילת פרס יאכלו כזית ממצה טחונה 1.5 אנצעס ואם צריך לרככה בשרית מים מותר אבל אינו יוצא במבושל (קול דודי)

(ב) **מרור - אם אינו יכול בשום אופן לאכול כשיעור יאכל מעט לזכר בלא ברכה** (מ"ב סקמ"ג ושער הציון) ויש מחלוקת בחצי שיעור אם יש בו מצוה (שע"ת 3 סוף תע"ה) ודעת הגה"ק מראפשיץ דיש להתיר לאדם חלוש לאכול מרור פחות מכזית ולברך עליו ואפשר דזהו דוקא בחריין והשו"ת אבני נזר (שפ"ג) כתב שילמוד דברי הרמב"ם (ח - ו) וכשיגיע לנוסח הברכה יברך על אכילת מרור ותיכף יאכל המרור וזה דומה למה שכתב בספר דרך פקודין לקידוש הלבנה אחר הזמן דיאמר המימרא בגמרא (סנהדרין מ"ג) והרא"ש (ס"ט) והחת"ס והמהר"ם שיק כתבו דאין לומר בריך רחמנא מלכא דעלמא אשר במאמרו דזהו בכלל ברכה לבטלה (שערים מצויינים בהלכה קי"ט - י"ג)

(ג) **ד' כוסות - מי שאינו יכול לשתות כ"כ יכול לסמוך על התוספות** (פסחים ק"ז. ד"ה אס כתצו) ולשתות רק מלא לוגמיו מפני שהוא מדרבנן (ובאדם בינוני הוא 1 oz. - 3/4) ועיין עוד בשערים מצויינים בהלכה (קי"ח - י"ח) דאינו מחויב להכניס עצמו בצער גדול וחולי בשביל מצות עשה דצער הגוף עדיף מממון (ז"ק ג' - ג')

